

Betekintés a 18. századba – első kézből

Kritika

Keresztesi József: *Napló 1., Napló 2. Akadémiai út.** Ezzel a szerény és visszafogott címmel jelent meg a Várad kiadó gondozásában az egykori nagyváradi, később haláláig Szalacson szolgáló református lelkipásztor történelmi eseményekben gazdag korrajza a 18. század második feléről, az akkori magyarországi, európai viszonyokról, egyházi és világi történésekről.

A mai olvasó számára a szerző életútjáról és naplójáról a két kötet borítójának belső lapján olvasható, a *Budapesti Szemle* című folyóiratban 1867-ben megjelent rövid ismertetés nyújt útbaigazítást. Ez a szöveg az alábbi összeggel zárul: „Általában becses adalék a XVIII. század közéletéhez, s más tekintetben is érdekes olvasmány.”

Az új, immár harmadik kiadáshoz a szöveget gondozó, sajtó alá rendező Tavaszi Hajnal írt tartalmas és eligazító előszót a mai olvasó számára. Első alkalommal jelent meg könyv formában Keresztesinek a nyugat-európai peregrináció idején írt naplója, a latin nyelvű szövegek magyar fordításával.

Tavaszi Hajnal megindokolja, miért tartották szükségesnek és időszerűnek a 21. században is megjelentetni, természetesen gazdag jegyzetanyaggal is ellátva, ezt az igen érdekes és gondolatgazdag, sajátos nyelvi világot megjelenítő művet, kiegészítve a lelkész családi és közéleti tevékenységére vonatkozó adatokkal: „A Napló társadalomrajza átfogó képet alkot a tiszántúli régió rendi világáról, melyben a közép-nemesség politikai befolyása meghatározó volt. Ugyanakkor diagnosztizálja a református egyháznak és református közembernek a római katolikus egyházhoz mint államegyházhoz való viszonyát, az ellenreformáció és királyi pátensek, ediktumok és rezolúciók által kiváltott feszültségek mentén. A Keresztesi naplójában felvázolt történések súlypontja épp az 1790–91-es országgyűlés idejére és az azt követő periódus-

ra esik, ez a Tiszántúli Református Egyház szervezeti átalakulásának, a szuperintendenciában dülő belső ellentéteknek is az időszaka. Ezt a periódust az egyháztörténész Zoványi Jenő »a világi elem egyházkormányzati szereplésének kezdete és a lelkészeknek ez elleni küzdelmeként« határozta meg. Ennek a belharcnak lesz áldozata a Debreceni Református Kollégium tanára, Sinai Miklós püspök, szenvedő alanya és időnként aktív résztvevője Keresztesi József szalacsi prédikátor.

Keresztesi feljegyzései is bizonyítják, hogy Nagyváradon a II. József toleranciarendelét követően is napirenden maradtak a római katolikus és a református egyház képviselői közötti csatározások.”

Ma már elmondható, hogy a felekezetek közötti béke és együttműködés az esetek többségében megvalósul. Ennek bizonyítéka, hogy a reformáció 500. évfordulóján együtt ünnepeltek az evangélikusokkal, reformátusokkal, unitáriusokkal a római katolikus és a görögkatolikus, esetenként még a görögkeleti egyház vezetői is. Ennek így kellene lennie a hétköznapokon is.

KUPÁN ÁRPÁD

94

* Keresztesi József: *Napló 1., Napló 2. Akadémiai út.* Gondozta és sajtó alá rendezte Tavaszi Hajnal, fordítások: Dr. Nemes István. A Várad folyóirat kiadása, Nagyvárad, 2017, 883 oldal.

Előre, hátra, vissza

Samuel Maoz: *Foxtrot*

Előbb sírsz, aztán meghökkensz, hitetlenkedve nevensz, majd levegő után kapkodsz, és leesett állal nézed végig – nagyjából ezeket a stációkat járhatja végig nézőjével Samuel Maoz *Foxtrot* című filmje. A *Foxtrotot* a Transilvania Nemzetközi Filmfesztivál (TIFF) kínálatában Nagyváradon is megtekinthettünk. Ha úgy tetszik, egyet előre, egyet jobbra, egyet hátra, egyet balra, és állj.

Feldmannéknál kopogtatnak. Daphna nyit ajtót, negyvenes, jó karban lévő nő, még hálóingben. Felkeltették. Nem látjuk, ki köszön neki, csak azt, hogy Daphnának kifordul a szeme, és a földre zuhan. A nyitott szobaajtóban áll a férje, Michael. Ő látja, amit mi addig nem. Katonák látogattak el hozzájuk. Hírt hoztak Jonathanról, a fiukról, aki az izraeli hadseregben szolgál. Rossz hírt.

Az epizodikus felépítésű *Foxtrot* első harmada mélységesen szomorú, egyetlen színészre összpontosító gyászdráma. Michael Feldmann (Lior Ashkenazi) arcát szinte egy percre sem hagyja el a kamera. *Saul fia*-módra időzik rajta vagy forog körülötte, folyamatosan szimmetrikusan, középre komponálva, gyakran függőlegesen, a plafonról filmezve őt és ultramodern, letisztult lakását, amelyen messziről látszik a jómód, miközben hang, emberi beszéd csak a látótéren részben vagy teljesen kívül eső szereplők révén szűrődik be, ismétlődően,

Csak nekik tűnik úgy, vagy tényleg napról napra ferdébben áll a lakókonténer?

95